

بررسی قبض و بسط عارفانه در اندیشه ابوالحسن خرقانی و مولوی

حمزه محمدی ده چشمه^۱، شیرین بقایی^۲، فریبا معینی نجف آبادی^۳

۱-مدرس زبان و ادبیات فارسی دانشگاه پیام نور شهر کرد

۲-دانشجوی دکتری زبان و ادبیات فارسی دانشگاه آزاد اسلامی کاشان

۳-دانشجوی دکتری زبان و ادبیات فارسی دانشگاه آزاد اسلامی شهر کرد

چکیده

با بررسی فضای کلی غزلیات شمس و جهان بینی مولانا آشکار می شود که غزلیات شمس تنها ذوق ادبی مولانا نیست که بر اثر حال و مقامات عرفانی در قلمرو عوالم روحانی به وی دست داده باشد. غزلیات شمس مجموعه عینیت یافتگی های حالات معنوی حاصل از تجارب مولانا و زبان حال اوست برای گزارش شور عرفانی اش، اما با وسعت و قدرت بی نظیر وی در خلق تصاویر تازه از آموزه های پیشینیان بهره بسیار برده است. بی تردید، دشوار و چه بسا ناممکن است که بر اساس متون کهن و به جا مانده از چند صدسال پیش، نویسنده و حالات روحی او را روان شناسی کنیم. بنابراین در صدد اثبات یا رد تجارب روحی مولانا و خرقانی نیستیم؛ بلکه مقصود نشان دادن غلبه هر یک از این دو حال و تأثیر و تأثرهای آنان است - که حتی الامکان پیش داورانه نخواهد بود - و بر اساس نتیجه توصیف و تحلیل های گفتار و احوال این عرفا است. این پژوهش سعی دارد، دو اصطلاح عرفانی «قبض» و «بسط» را در اندیشه مولانا و ابوالحسن خرقانی واکاوی نماید و نشان دهد که مولوی در ساحت قبض، از شیخ خرقان تأثیر پذیرفته است.

کلیدواژه ها: عارف، قبض و بسط، پیر خرقان، مولوی، غزلیات شمس.